

ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
**Community and Participation in Corruption Problem Solving of
Local Administrative Organizations**

ศิริประภา รอดแก้ว,
ชิตชนก ชัยวัฒน์ตระกูล และ ธนัสถา โรจนตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Siraprapa Rodkaew,
Chidchanog Chaiwattakul and Tanastha Rojanatrakul**
Piboonsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: siraprapa.skt@gmail.com

บทคัดย่อ

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นคู่กับสังคมมาช้านานซึ่งมีหลายรูปแบบ และยังมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การแก้ไขและป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ ให้ประชาชนเข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการทุกขั้นตอน 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น 3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาและการตัดสินใจ ให้ประชาชนร่วมพิจารณา ตัดสินใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมการ ต่อกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ให้ประชาชนเข้าร่วมในดำเนินการในทุกขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ให้ประชาชนเข้าร่วมในตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายวัตถุประสงค์หรือไม่ และผลการดำเนินงานนั้นแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้มากน้อยเพียงใด

คำสำคัญ : ชุมชน; การมีส่วนร่วม; การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

The corruption was the problem in the community, had various styles and had the trend higher and more complicated. The objective of this journal was to study the participation of the community in the corruption problem solving of local administrative organizations. The results found that the people should participate in the corruption problem solving of local administrative organizations in 1) knowing the information and news about the projects or activities, 2) expressing their opinion and finding the problem, the source of the problem, the need of the projects or activities, 3) considering and decision in the agreement or disagreement of the projects or activities, 4) operating in every step according the law, and 5) monitoring and evaluating the operation of the projects or activities according to the objectives and the outcome.

Keywords: Community; Participation; Corruption Problem Solving; Local Administrative Organizations

บทนำ

“การทุจริตคอร์รัปชัน” เดิมทีใช้คำว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นคู่กับสังคมของแต่ละประเทศเป็นเวลานาน เกิดได้ในหลากหลายรูปแบบหลากหลายลักษณะ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ การคอร์รัปชันในรูปของบุคคลและสถาบัน ได้แก่ การให้หรือรับสินบน การขู่เข็ญบังคับและให้สิ่งล่อใจ การยอมรับของขวัญ การไม่กระทำตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมาแต่ใช้อิทธิพลของพรรคพวกแทน การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด การทุจริตการเลือกตั้ง การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การบริจจาคเพื่อช่วยเหลือ การรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนการคอร์รัปชันในรูปของนโยบาย เช่น การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ อย่างมีอคติ การใช้นโยบายประชานิยมของผู้บริหารประเทศ การนำเสนอช่องทางและโครงการที่มีงบประมาณสูงมากขึ้น การแปรรูปเป็นรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้มีผู้มีผลประโยชน์ได้เข้ามาควบคุมกิจการ การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ อาทิ การใช้ธนาคารของรัฐในโครงการประชานิยม ซึ่งพฤติกรรมการคอร์รัปชันที่มีความสลับซับซ้อนดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก ความร่วมมือกันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการและนักธุรกิจ (ปิยะวรรณ ปานโต, 2565 : ออนไลน์)

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานานไม่ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาจะมีความแตกต่างกันที่ความรุนแรงของปัญหาวามีอย่างน้อยเพียงใดการทุจริตคอร์รัปชันได้ส่งผลให้สังคมไทยเกิดปัญหาความยากจนการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจมีความเหลื่อมล้ำในสังคมบั่นทอนความมั่นคงความสงบสุขและมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับ ซึ่งจากคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี 2021 (พ.ศ. 2564) จากจำนวน 180 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์ และนิวซีแลนด์ ครองตำแหน่งอันดับที่ 1 ของโลก ด้วยคะแนนสูงสุด 88 คะแนน ในขณะที่ประเทศไทย ได้ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 110 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 6 ของกลุ่ม

ประเทศอาเซียน (10 ประเทศ) ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ แต่จากการรับรู้ของผู้ประเมินยังคงขาดความเชื่อมั่นในการลงโทษผู้กระทำการทุจริต รวมถึงขาดความเชื่อมั่น ในประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการรับรู้ถึงความจริงจังของรัฐบาล ที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันการทุจริตยังไม่ชัดเจน (ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565 : ออนไลน์) เรามักพบเจอเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐอยู่บ่อยครั้ง จนอาจทำให้หลายคนมองว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่สังคมไทยยังแก้ปัญหามาไม่ได้ ทั้งที่ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาอันดับต้น ๆ ที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้มาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตามปัญหานี้ก็ยังคงเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยจนยากเกินที่จะเยียวยา การทุจริตคอร์รัปชันเป็นพฤติกรรมด้านมืดของสังคม เป็นการใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายหรือที่มีอยู่ในทางมิชอบเพื่อจะได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตน สำหรับในประเทศไทยแล้ว การคอร์รัปชันมีมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ ปรากฏหลักฐานตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัยว่ามีการทุจริตเกิดขึ้นในระบบราชการ เรียกว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวง และมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ ในปัจจุบันการทุจริตได้เปลี่ยนแปลงไปมาก วิธีการทุจริตได้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และมักเกิดขึ้นกับโครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่อิงแอบอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชน อาศัยข้าราชการในการหาเหตุผลที่แนบเนียน เป็นการกระทำทุจริตโดยรอบคอบ มีการจัดเตรียมอย่างเป็นระบบ และมีบุคคลที่เกี่ยวข้องสนับสนุน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตกและนับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้นแม้กระทั่งในชุมชนหรือท้องถิ่นเล็กๆก็ตาม ก็ยังหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยกับปัญหาเหล่านี้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมามีหน่วยตรวจสอบหลายๆ หน่วยงานพยายามเข้าทบทวนปัญหาเหล่านี้เพื่อนำไปสู่การแก้ไข โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในฐานะที่ประชาชนเองนั้นเป็นผู้รับรู้ และมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการของหน่วยราชการในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด

ปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่รุนแรงปัญหาหนึ่งของการเมืองการบริหารของไทย และยังคงเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาช้านานจนถึงปัจจุบัน และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาของในประมวลกฎหมายอาญาได้ระบุความผิดไว้อย่างได้แก่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรม และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ซึ่งกล่าวง่าย ๆ คือ การกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรขอได้ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น การเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริตใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ และการบอกว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน ปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง, 2565 : ออนไลน์)

1. ลักษณะการทุจริตที่จากตัวบุคคล

1.1 ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของการใช้ตำแหน่งในการแสวงหาผลประโยชน์ มีญาติหรือพวกพ้องมาเป็นผู้รับเหมาการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มของตน รวมถึงการเก็บรายได้แล้วไม่ส่งคลัง พร้อมทั้งมีการแก้ไขหลักฐานการเงิน เป็นต้น

1.2 การทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีพนักงานท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถที่ไม่ตรงกับงาน หรือไม่มีความรู้เฉพาะด้านดีพอ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานแต่ละครั้งอาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้ง่าย และยิ่งยัส่งต่อไปในทางทุจริตอีกด้วย

1.3 การทุจริตที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพล ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีการครอบงำของอำนาจ อิทธิพลทางการเมือง จึงทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย และยากต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยไม่ชอบนี้

2. ลักษณะการทุจริตที่เกิดจากการบริหารงานและองค์การ

2.1 การทุจริตที่เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเป็นการปิดบังข้อมูลทั้งทางด้านการเงิน งบประมาณ ช่องทางการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง

2.2 การทุจริตที่เกิดจากการบริหารด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงิน การคลัง สาเหตุมาจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอ้างว่าไม่ทราบเรื่องการจัดทำจัดซื้อจัดจ้างโดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง การไม่ทำทะเบียนยืมเงิน ไม่ทำบัญชีคุมรายรับรายจ่ายที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการทำหลักฐานการเบิกเงิน

3. ลักษณะการทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบและกฎระเบียบ

3.1 การทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของกฎระเบียบ และกฎหมายขาดซึ่งการถ่วงดุลอำนาจที่เข้มแข็ง

3.2 การทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ และมีจำนวนคนไม่เพียงพอในการตรวจสอบในทุกพื้นที่ เป็นเพียงการสุ่มตัวอย่างเท่านั้น จึงทำให้เกิดความไม่หลากหลายและไม่ทั่วถึง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2555 : 6) ได้นิยามเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นการทุจริตในเชิงนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ “ผู้บริหารท้องถิ่นใช้อำนาจรัฐในตำแหน่งหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือการให้บริการสาธารณะเพื่อดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการที่ต้องใช้งบประมาณของรัฐหรือของท้องถิ่นโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเอง กลุ่มทุนธุรกิจ เครือญาติและพวกพ้องทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” ซึ่งปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันมีสาเหตุ (โกวิท พวงงาม, 2559 : 97) ดังนี้

1. การขาดคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความ ละอายบาป และเกรงกลัวบาป
2. การขาดอุดมการณ์และอุดมคติผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ หรืออุดมคติ ที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ว่าการกระทำความผิดและไม่ถูกต้องตามศีลธรรม
3. มีค่านิยมที่ผิด ในปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิม ก่อนหน้านี้เราเคยยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต แต่ในปัจจุบันเรากลับยกย่องคนที่มี เงิน คนที่เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง
4. ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม บุคคลใดที่มีอำนาจและมีความโลภเห็นแก่เงิน ก็ย่อมจะคอร์รัปชัน การมีอำนาจอย่างเดียวก็ย่อมจะคอร์รัปชัน การมีอำนาจอย่างเดียว จึงไม่ทำให้คนทุจริต แต่การมีอำนาจโดยมีความโลภเห็นแก่เงินจึงทำให้คนทุจริต
5. มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายทำให้ต้องเป็นหนี้สิน เมื่อไม่สามารถจะหาเงินมาได้โดยทางสุจริตก็ใช้วิธีทุจริตจ้าง โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง การไม่ทำทะเบียนยืมเงิน ไม่ทำบัญชีคุมรายรับรายจ่ายที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการทำหลักฐานการเบิกเงิน ในขณะที่ โกวิท พวงงาม และคณะ (2550 : 36) ได้ประมวลรูปแบบพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันสามารถสรุปได้ 6 แบบ ดังนี้
 1. การฝ่าฝืนกฎระเบียบ กฎข้อบังคับ และการเพิกเฉยต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย การละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบ รวมถึงการรู้เห็นเป็นใจต่อการกระทำความผิดหรือการละเว้นการทำความผิดเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง
 2. การเล่นพรรคเล่นพวกในการบรรจุแต่งตั้ง และการโยกย้ายข้าราชการ เช่น การวิ่งเต้นขอตำแหน่งในราชการ การพิจารณาความดีความชอบหรือการขึ้นเงินเดือนไม่มีความยุติธรรมในการโยกย้ายตำแหน่ง เลือกรับพรรคพวกของตนเองเข้าทำงานทั้ง ๆ ที่บุคคลอื่นมีความสามารถและเหมาะสมมากกว่า เป็นต้น
 3. การยกยอกทรัพย์สิน เบียดบังทรัพย์สินทางราชการ หรือการนำทรัพย์สินของรัฐไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวรวมทั้งการใช้อำนาจหน้าที่นำทรัพย์สินทางราชการมาเป็นของตัวเอง
 4. การมีผลประโยชน์ทับซ้อน โดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีญาติและพวกพ้องเป็นผู้รับเหมาการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น ได้เงินส่วนแบ่งจากโครงการพัฒนา การฮั้วการประมูลงาน เพื่อให้พวกพ้องและกลุ่มญาติของตนเองได้รับประโยชน์ การยอมรับสินบนและได้ค่าคอมมิชชั่น เป็นต้น
 5. การปลอมแปลงเอกสารและการทำข้อมูลเท็จ เช่น การกำหนดราคาจัดซื้อจัดจ้างให้สูงกว่าความเป็นจริง การสร้างตัวเลขค่าใช้จ่ายเท็จหรือทำโครงการหลอกๆ แต่ไม่ได้ดำเนินการ เบิกงานค่าล่วงเวลาเป็นเท็จ เบิกค่าที่พักแต่ไม่ได้พัก เป็นต้น

6. การบังคับข่มขู่เรียกร้อยสินบน เรียกเก็บส่วย หรือเรียกร้อยเงินเพิ่มพิเศษ เช่น เรียกเก็บเงินจากผู้มาติดต่อราชการเพื่อให้ได้รับบริการที่รวดเร็วขึ้น หากไม่ได้เงินจะถูกกักด่านกัก และส่งผลทำให้งานล่าช้า (ต้องเสียค่าน้ำร้อนน้ำชา เป็นต้น)

โกวิท พวงงาม และคณะ (2550 : 36) ได้สรุปปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่ามีเกิดจาก 1) ลักษณะปัญหาการทุจริตด้านงบประมาณการดำเนินงาน การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง 2) ลักษณะปัญหาของการทุจริตเกิดจากตัวบุคคล ซึ่งพบว่าผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น บางส่วนมีญาติหรือพวกพ้องมาเป็นผู้รับเหมาการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องหรือกลุ่มญาติของตัวเอง 3) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย ที่พบว่าระบบการตรวจสอบ ของสตง. ยังไม่ทั่วถึง 4) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดคุณธรรมจริยธรรม 5) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ โดยพบว่า อปท. ส่วนหนึ่งไม่ชี้แจงให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของ อปท. ซึ่งไม่มีการประกาศการดำเนินงานกิจกรรมและงบประมาณให้ประชาชนทราบเช่นกัน 6) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่างๆ อีกทั้งระบบการตรวจสอบภายในของ อปท. ไม่ควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง 1 อย่างเคร่งครัด และ 7) ลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจาก อำนาจบารมีอิทธิพล โดยเฉพาะอิทธิพลของฝ่ายการเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่ เช่นเดียวกันกับสมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ (2555 : 43) ก็ได้จำแนกการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างและการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน 2) การทุจริตในการบริหารบุคคล และ 3) การทุจริตในการออกใบอนุญาต ซึ่งเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับหลายฉบับซึ่งมีลำดับขั้นที่แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (2558 : 7) ได้ระบุถึงสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน ว่าสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกิดจากพฤติกรรมความโลภ เป็นสาเหตุที่มาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ที่มาจากความโลภ ความไม่เพียงพอ โดยเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ขาดหลักยึดด้านคุณธรรม จนกลายเป็นคนที่เห็นแก่ได้ มีความอยากและความไม่รู้จักพอ การขาดปทัสถาน (Norm) ของความเป็นบุคคลสาธารณะ (Public Persons) ที่ต้องยึดหลักความเป็นกลาง และความเป็นธรรมเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐสมัยใหม่

กลุ่มที่ 2 เกิดจากการมีโอกาสน้อย หรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่าง เป็นสาเหตุที่มาจากระบบการทำงานมีช่องว่างให้ทุจริต หรือการที่ขาดระบบการควบคุม ตรวจสอบที่ไม่รัดกุม โดยสรุปสาเหตุ ได้แก่ 1) การขาดความรู้ ความเข้าใจผิด หรือถูกใช้ให้กระทำ 2) ความเคยชินของเจ้าหน้าที่ ที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” 3) การถูกบังคับให้รับตามบรรทัดฐานของกลุ่ม (ตามน้ำ) 4) การอาศัยช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย 5) ไม่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบ 6) การทุจริตตามระบบ (Systemic) ด้านงบประมาณ การเงิน การ

คลัง และการจัดซื้อจัดจ้าง 7) เกิดจากการใช้อำนาจ บารมี อิทธิพล หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอำนาจในการวินิจฉัย 9) โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่อ่อนแอ 10) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีการผูกขาดของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ 11) โครงสร้างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นแบบอุปถัมภ์ คำนิยมยกย่องคนมีฐานะร่ำรวย 12) โครงสร้างทางการเมืองที่ต้องอาศัยเงินเป็นใหญ่ การจ่ายเงินเพื่อซื้อเสียง ทำงานทางการเมือง 13) กระแสทุนทางการเมือง อาทิ โครงการเมกะโปรเจกต์ ถือเป็นคอร์รัปชันเชิงบูรณาการที่ต้องใช้ทุนในการบริหารจัดการ จัดจ้างที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนรอบรู้ในเรื่องเหล่านี้อยู่เพียงวงจำกัด ทำให้การทุจริตประพฤติมิชอบเป็นไปได้ง่าย 14) ความไม่เข้มแข็งขององค์กรตรวจสอบปราบปรามของรัฐ 15) เกิดจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนที่มีการแข่งขันแย่งจ่ายส่วย หรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัติให้นำเข้า หรือได้มาซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่าง ๆ 16) กฎหมายขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน 17) การบังคับใช้กฎหมายไทยยังไม่เคร่งครัดและมีช่องโหว่ให้ผู้ใช้อกฎหมายดำเนินการแบบสอเบามาตรฐาน และการขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้าร้องเรียน และฟ้องร้อง

กลุ่มที่ 3 เกิดจากการขาดจริยธรรม เป็นสาเหตุที่มากจากการขาดจริยธรรมส่วนบุคคล รวมถึงประมวลจริยธรรมขององค์กรไม่ได้มีการบังคับใช้ให้เกิดผล โดยสรุปสาเหตุได้จากการขาด คุณธรรม จริยธรรม และขาดเจตจำนงที่แน่วแน่ของฝ่ายการเมืองในการแก้ไขปัญหา และภาคการเมือง ขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 4 เกิดจากแรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยง เป็นสาเหตุที่เกิดจากแรงจูงใจให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และความคุ้มค่าในการเสี่ยงเพราะทุจริตแล้วได้รับผลประโยชน์มากเมื่อเทียบกับความเสี่ยง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายปราบปราม หรือการลงโทษทางสังคมขาดประสิทธิภาพ โดยสรุปสาเหตุหลักๆ ได้คือ 1) การขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง ขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชน รวมถึงการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ 3) ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเบื่อหน่าย วางเฉย ไม่มีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องทำให้ผู้ทุจริตมีแรงจูงใจ และรู้เห็นว่าผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงนั้นคุ้มค่าจึงแสวงหาและพัฒนาแนวทางการทุจริตที่มีรูปแบบแปลกใหม่ 4) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ขันพื้นฐานด้านกฎหมาย และขั้นตอนการอำนวยความสะดวก รวมถึงความล่าช้าในการให้บริการและขาดความโปร่งใสของกระบวนการทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม และ 5) ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนในกระบวนการยุติธรรมวิธี

กล่าวโดยสรุป ปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การที่บุคคลซึ่งปฏิบัติงานหรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งบุคลากรที่เป็นข้าราชการท้องถิ่น พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ตลอดจนลูกจ้างของท้องถิ่นได้ใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ควรได้ให้กับตนเองและพวกพ้องตลอดจนการฉ้อราษฎร์บังหลวง ทั้งในแง่การเรียกเอาคืน การรับสินบน การทุจริตโดยการโกง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและกฎระเบียบของทางราชการ นำมาซึ่งความเสียหายให้กับทางราชการ

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ ร่วมปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมการดำเนิน ร่วมการพัฒนา ร่วมการทำกิจกรรม ร่วมรับรู้ ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบ โดยเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกันในกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน ผู้เขียนได้ศึกษาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2561 : 7) การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในด้านการพัฒนาให้เกิดจิตสำนึกของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมมือกับรัฐและภาคอื่น ๆ ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารราชการ นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมพลังปัญญาและเพิ่มพูนอำนาจให้แก่ประชาชน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก (2551 : 64) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

4. การประชาพิจารณา (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังข้อผู้ที่มีส่วนได้และส่วนของโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6. การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ และประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่มองค์กรตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2552 : 59) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชาพิจารณ์ การลงประชามติ และการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย ในประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารนี้ ยังจะต้องพิจารณาจาก ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง และ ในแนวดิ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชาได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ ยังแบ่งย่อยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่ รวมตัวกันตามประเพณีเช่นกลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจในองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่การมีส่วนร่วมสละร่างกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความช่วยเหลือ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการหรือ การให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้า ปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการ บังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนคือ

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Material Benefits) ได้แก่การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ใน ด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น แก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่นการเพิ่มคุณภาพชีวิตการเกิดระบบ น้ำประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มี ประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็น การประเมินผลของงบประมาณที่ จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไรบ้างกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามี ส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงาน ความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนาหรือสามารถนำประยุกต์ใช้ต่อไป

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงกระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่าง ภาครัฐกับ ประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และพัฒนานโยบาย โครงการและการบริการ สาธารณะให้เป็นไปเพื่อ ประโยชน์สุขของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ ภาครัฐ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์การติดตามประเมินผล ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสเรียนรู้ทำ ความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรัชญาหรือร่วมกันตั้งแต่การวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องรู้ว่าพวกตนต้องการอะไรเพื่อการ พัฒนาของตนเอง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุดในระดับรากหญ้า และมีบทบาทสำคัญในระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นการปกครองที่เกิดขึ้นโดยประชาชนที่รู้และเข้าใจในปัญหา รวมถึงความต้องการของประชาชนในชุมชนและหมู่บ้านด้วยกันอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างตรงประเด็น รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นได้ถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่มุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และกิจกรรมการปกครองตนเอง ซึ่งถือเป็นความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (รศ.ดร. รัตน์เสริมพงศ์, 2554 : 65) แต่ถึงอย่างไรก็ดีการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่ และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญองค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การมอบอำนาจจากส่วนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ตัดสินใจ การตรวจสอบการทำงานและร่วมรับบริการสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการปกครองท้องถิ่นจะมีอิสระในการดำเนินงาน แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง (วุฒิสาร ตันไชย, 2547 : 43)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานในแต่ละท้องถิ่น มีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารอย่างอิสระในเขตพื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารการเงินและการคลังและกำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์ของรัฐและของประชาชนในท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันมี 6 รูปแบบด้วยกันคือ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) เทศบาล (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) 3) กรุงเทพมหานคร 4) เมืองพัทยา และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบล (โกวิท พวงงาม, 2550 : 33) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไป โดยเป็นไปตามกฎหมายจัดตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่สิ่งที่สำคัญประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จะเป็นกลไกสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ดีที่สุดซึ่งจะต้องเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนด้วยสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเสริมสร้างให้ภาคประชาสังคมเข้มแข็ง เป็นการทำให้ประชาชนมีบทบาทในการทำงานร่วมกันกับภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล อันนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยกระบวนการของโกวิท พวงงาม (2559 : 76) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นการวางแผนให้ตรงเจตนารมณ์ของประชาชน ประชาชนจึงควรต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินเศรษฐกิจชุมชน ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ. 2541 ได้มีข้อเสนอสนับสนุนในการดำเนินเศรษฐกิจชุมชนภายใต้เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มทางอาชีพและเสนอโครงการเพื่อขออัยมเงินทุนผ่านคณะกรรมการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละครั้ง ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีสิทธิในการตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประกาศรายงาน การรับจ่ายเงินประจำปีงบประมาณที่สิ้นสุดทั้งงบประมาณรายจ่ายและเงินนอกงบประมาณไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนทราบ

5. การมีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมเป็นประชาคมของท้องถิ่น ในการพิจารณาแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต้วชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนควรมีโอกาสเข้าร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นสำหรับเป็นข้อมูลในการพิจารณาว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการหรือไม่ควรดำเนินการอย่างไร

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟ้องร้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทางแพ่งและอาญา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่จึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง และเมื่อมีความเสียหายหรือความผิดเกิดขึ้นประชาชนย่อมมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาลทั้งทางแพ่งและอาญา

7. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมการประชุมเพื่อทราบความเคลื่อนไหวทิศทางการดำเนินการ และการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้วาระการประชุมของสภาต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า หรือข้อบัญญัติ ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการปิดประกาศให้ประชาชนทราบหลังจากได้สรุปต่าง ๆ แล้ว

8. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสียภาษี ภาษีอากรนอกจากเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้เขียนเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการกระจายโอกาสให้กับประชาชน สิ่งสำคัญจะต้องมีการอำนวยความสะดวกเพื่อเอื้อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริงเพื่อสร้างศักยภาพให้กับประชาชน เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ควรจัดขึ้นในเวลาที่ประชาชนสะดวกจะเข้าร่วมประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชนหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติหรือชุมชน ประเด็นการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนสมควรจะให้ประชาชน รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการมีเช่นนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดโดยท้องถิ่นก็จะมีแต่ผู้เห็นด้วย แต่ผู้ไม่เห็นต่างจะไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการได้เลย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับบริบทข้อกฎหมายที่กำหนดไว้ สิทธิหน้าที่ของตนเองต่อการส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันไปในตัวกระบวนการอีกด้วย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดริเริ่มมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนหรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นขั้นตอนที่ 1 ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน จากการจัดโครงการที่ไม่ชอบและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญขึ้นอีกด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามาร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมหรือหน่วยงานหรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจจะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณา ซึ่งจะเป็นขั้นตอนที่ 2 ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งนี้เพื่อนำความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ นำไปเป็นหลักการในการจัดทำโครงการ จัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งจะเป็นการป้องกันการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริต

คอร์รัปชันด้วยการดำเนินโครงการที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และงบประมาณที่ได้รับก็ไม่สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ ในต่อไป

3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาและการตัดสินใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณาหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้มีความถูกต้องแล้วมีความสำคัญมากเนื่องจากประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจจนถึงการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการเป็นเจ้าของพื้นที่ซึ่งได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงมากกว่าประชาชนอื่น ๆ จะเป็นขั้นตอนที่ 3 ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน โดยเข้าร่วมเป็นประชาคมของท้องถิ่น ในการพิจารณาแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบตัวชี้วัดความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการหรือไม่ควรดำเนินการอย่างไรต่อไป

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมในดำเนินการในทุกขั้นตอน เช่น ในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง แต่ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ไม่ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่อาจจะให้เป็นที่แค่คณะกรรมการ เพื่อให้รับรู้รับทราบการดำเนินการทั้งของฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมกิจกรรมได้หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้ จะเป็นขั้นตอนที่ 4 ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน อันจะเกิดจากการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละครั้งผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมในตรวจสอบและติดตาม ผลการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยการดำเนินการโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทัน่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้วก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และผลการดำเนินการเป็นอย่างไรเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นขั้นตอนสุดท้าย ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีสิทธิ์ในการตรวจสอบ

กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประกาศรายงาน การใช้จ่ายเงินประจำปีงบประมาณที่สิ้นสุดทั้งงบประมาณ รายจ่ายและเงินนอกงบประมาณไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนทราบ

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐประชาชนในท้องถิ่น และ หน่วยงานภาคเอกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน โครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็น อันจะทำให้โครงการนั้นๆ เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน นั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศนั้น ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการ พัฒนา วางแผนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติตามได้ อย่างสมำคใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริงที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการทำงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นการลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ร่วมกันตรวจสอบการทำงาน แต่กั ไม่ได้หมายความว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเหล่านี้จะหายไปจากสังคมไทย ถือได้ว่าประชาชนจะเป็นกลไก หลักที่จะขับเคลื่อนให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการ แก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม ความ จริงจังและความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาการคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เรื้อรัง การแก้ไขจึงต้อง อาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกันปฏิบัติการหลายลักษณะ คือ จัดตั้งองค์กรเฝ้าระวังการคอร์รัปชันจาก ภาคประชาชน โดยการรับสมาชิกที่ต้องการทำงานเพื่อสังคม มาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การคอร์รัปชันที่เกิด จากการกระทำของบุคลากร และผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ โดยมีผลตอบแทนให้กับผู้ที่ชี้เบาะแสเพื่อเป็นแรงจูงใจใน การทำงานและร่วมมือกับสื่อมวลชนในการเสนอข่าวการคอร์รัปชันต่อสาธารณชนให้รับรู้ มีการสร้างเครือข่าย ด้านการคอร์รัปชันจากภาคประชาชนเพื่อทำหน้าที่เคลื่อนไหวกดดันให้มีการลงโทษผู้ที่กระทำการคอร์รัปชัน อย่างเด็ดขาด เพราะหากคาดหวังให้เพียงแต่ผู้มีอำนาจในองค์กรจัดการผู้ใต้บังคับบัญชา ที่ทำการคอร์รัปชัน แล้วคงยากที่จะเกิดผลสำเร็จ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยพลังจากภาคประชาชนและเอกชน มีการ พัฒนาระบบติดตามและประเมินการบริหารและการปฏิบัติงานรวมถึงการประเมินผล การปฏิบัติงานของ บุคลากรประจำปีโดยมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อ บุคลากรที่อุทิศตนในการทำงานเพื่อองค์กรและประชาชน รวมทั้งการสนองนโยบายรัฐอย่างแท้จริง สนับสนุน ให้มีมาตรการควบคุมกันเองภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นระดับบนหรือระดับล่างเพื่อให้เกิด การคานอำนาจซึ่งกัน และกัน ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และการคานอำนาจซึ่งกันและกันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม และคณะ. (2550). *แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มีสเตอร์ก๊อบบี้.
- โกวิท พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎีแนวคิดและหลักการ*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- โกวิท พวงงาม. (2559). *การจัดการปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). CPI ดัชนีรับรู้การทุจริตปี 64 ไทยได้ 35 คะแนนอยู่ที่ 110 ของโลก. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา <https://www.thansettakij.com/politics/511509>.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริหารสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2565). สังคมไทยกับการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28748.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และ พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคมศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- รศนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2554). *แนวคิดและหลักการทั่วไปในการบริหารท้องถิ่น*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2547). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น : ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540*. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ. (2555). *ท้องถิ่นโปร่งใสการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). *ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2555). *มาตรการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2558). *หลักสูตรคู่มือ และแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง. (2565). การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา [http://thachang-nyk.go.th/UserFiles/File/041158/E-learning\(EXT\).pdf](http://thachang-nyk.go.th/UserFiles/File/041158/E-learning(EXT).pdf).